

4. Карпенко О. З історії Західно-Української Народної Республіки (До 85-річчя з дня народження професора О.Ю.Карпенка) / За заг. ред. М.Кугутяка, Івано-Франківськ, 2006, 496 с.
5. Красівський О. Антанта і відродження української й польської державності в 1918–1921 рр. // Польща та Україна в боротьбі за незалежність 1918–1920, Варшава, 2010, С. 53-65.
6. Литвин М. Українсько-польська війна 1918–1919, Львів, 1998, 488 с.
7. Литвин М., Науменко К. Історія ЗУНР, Львів, 1995, - 368 с.
8. Макаруч С. Українська Республіка галичан, Львів, 1997, - 192 с.
9. Омелянович-Павленко М. Спогади командарма (1917–1920): Документально-художнє видання / Упоряд.: М.Ковальчук, Київ, 2007, - 608 с.
10. Хома І. Січові Стрільці. Створення, військово-політична діяльність та збройна боротьба Січових Стрільців у 1917-1919 рр., Київ, 2011, - 104 с.

Купар Діана
асистент кафедри країнознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
diana.kupar@gmail.com

СЛОВАЦЬКО-РОСІЙСЬКІ МІЖДЕРЖАВНІ ВІДНОСИНИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У КІНЦІ ХХ - НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Словацько-російські відносини від моменту утворення незалежної Словацької Республіки у 1993 р. пройшли складний шлях розвитку. На становлення та розвиток співробітництва впливало ряд факторів міжнародного характеру, а також стан та динаміка внутрішньополітичних процесів всередині обох країн. Словаччина є невеликою за розмірами країною, з незначним, у порівнянні з іншими європейськими державами, економічним потенціалом та політичним впливом. Проте, Словацька Республіка є невід'ємною частиною

регіону Центрально-Східної Європи, який внаслідок корінних геополітичних змін на континенті в кінці 80 – на початку 90-х років ХХ ст. вийшов з-під контролю Радянського Союзу і обрав західний вектор розвитку. Головним козирем Словаччини на міжнародній арені попри невелику територію і п'ятимільйонне населення є її геополітичне положення. Регіон Центрально-Східної Європи не може ефективно функціонувати без участі Словаччини в інтеграційних процесах, а отже країна може розглядатися як один із важелів впливу на весь регіон, а також на політику України. Таким чином через вплив на політику Словаччини, Росія може просувати свої інтереси в даному регіоні.

Вивчення трансформаційних процесів, які відбуваються в країнах Центрально-Східної Європи, а також аналіз місця та ролі цих держав у регіональних, загальноєвропейських та світових інтеграційних процесах є предметом дослідження вчених Відділу історії міжнародних відносин та зовнішньої політики України Інституту історії України НАН України. У Російській Федерації дану проблему вивчають наукові співробітники Відділення міжнародних економічних та політичних досліджень Інституту економіки Російської Академії наук, Відділу сучасної історії та соціально-політичних проблем країн Центральної та Південно-Східної Європи інституту Слов'язознавства РАН, Відділу досліджень Центральної та Східної Європи Інституту Європи РАН, Інституту світової економіки та міжнародних відносин РАН. У Сполучених Штатах відомим центром вивчення країн регіону Центрально-Східної Європи є Центр аналізу європейської політики у Вашингтоні. Важливими осередками дослідження різних векторів зовнішньої політики Словацької Республіки є Дослідницький центр словацької асоціації зовнішньої політики та Інститут громадських питань, засновані в 1995 р. в Братиславі.

Метою даного дослідження є проаналізувати місце та роль міждержавних відносин Словацької Республіки та Російської Федерації у європейських та світових інтеграційних процесах.

В період перебування при владі прем'єр-міністра В. Меч'яра у 90-х рр. ХХ ст. словацько-російські відносини будувалися з урахуванням економічних інтересів провладних політичних сил, а словацька зовнішня політика будувалася з урахуванням стратегічних інтересів Москви.

Після приходу до влади Словацької демократичної коаліції у 1998 р. вектор зовнішньої політики Словацької Республіки змінився у бік євроатлантичної інтеграції, внаслідок чого були переглянуті політичні та економічні зв'язки з Росією. Відбулося значне «похолодання» двосторонніх відносин [2, с. 400].

Набуття Словаччиною членства в НАТО та ЄС змінило геополітичний статус держави і значно вплинуло на формат відносин з Росією. Відтепер словацько-російські відносини будуються з урахуванням стратегічних інтересів Північноатлантичного Альянсу та Європейського Союзу. Не зважаючи на важливість здійснених урядом М. Дзурінди реформ, за результатами парламентських виборів 2006 р. до влади прийшли лівоцентристи проросійської орієнтації. Роберт Фіцо підкреслював, що відкидає односторонню орієнтацію Словаччини на Захід і виступає за дружні відносини з Росією та Китаєм. Одним з перших кроків стало виведення з Іраку словацьких військ [3]. Також прем'єр зайняв негативну позицію щодо розміщення ПРО США в країнах Центральної Європи, відмовився визнати незалежність Косово у 2008 році та став на бік Росії у російсько-грузинському конфлікті та «газовій війні» з Україною взимку 2009 р. Дана позиція була схвально сприйнята президентом В. Путіним. Частими та майже систематичним стали дипломатичні візити російських та словацьких політиків високого рівня. Антиамериканська риторика прем'єра погіршила двосторонні відносини із США, погіршилися відносини Словаччини з сусідньою Угорщиною, та з Європейським Союзом.

У 2010-2012 рр. правоцентристський уряд І. Радічової здійснював прозахідну зовнішню політику і словацько-російські відносини не відзначалися особливою динамікою.

На відміну від попередніх років, ні прем'єр-міністр, ні міністр закордонних справ М. Дзурінда не здійснювали офіційних візитів до Москви.

Повторний прихід до влади партії «Смер», очолюваної Р. Фіцо на дострокових парламентських виборах 2012 р. у Росії сприйняли із значним ентузіазмом [1]. Активізувалися дипломатичні та економічні зв'язки. Р. Фіцо продовжує займати проросійську позицію у зовнішній політиці, що яскраво підтвердили події 2014 р. в Україні. Словацький прем'єр неоднозначно висловлюється щодо анексії Криму Російською Федерацією та майбутнього членства України в ЄС та виступає проти введення санкцій щодо Росії [4].

Загалом, політика Росії стосовно країн Центрально-Східної Європи в кінці ХХ - на початку ХХІ ст. пройшла кілька етапів розвитку [5]. У 90-х рр. керівництво країни фактично ігнорувало країни регіону як партнерів у вирішенні важливих міжнародних питань і все ще продовжувало ставитися до них як до об'єктів, а не самостійних суб'єктів світової політики. Російська політична еліта, усвідомлюючи свою неспроможність зупинити процес розширення НАТО та включення країн Центрально-Східної Європи до ЄС намагалася применшити роль та значення цих держав у контексті динаміки євроінтеграційних процесів та політики безпеки на континенті. В свою чергу керівництво Польщі, Угорщини та Чехії у 90-х рр. ХХ ст. відкрито підкреслювали свою недовіру до Росії та намагалися вийти із сфери її впливу. Єдиним важливим здобутком російської зовнішньої політики 90-х рр. були «особливі» відносини із Словаччиною, проте прихід до влади демократичної коаліції у 1998 р. повернув країну на демократичний шлях розвитку. Вступ країн регіону до НАТО та ЄС остаточно змінив геостратегічне значення регіону.

На сьогоднішній день відносини Росії з країнами Центрально-Східної Європи не можна розглядати без урахування відносин обох сторін з США та Західною Європою,

оскільки держави регіону входять до євроатлантичних структур і їх зовнішня політика здійснюється в рамках єдиної європейської політики, або ж політики НАТО. У цій ситуації відносини цих країн з Росією значною мірою залежать від стану російсько-американських відносин, які можна охарактеризувати як конфронтаційні або ж динаміки відносин Росії та ЄС, які можна назвати економічно взаємовигідними.

Політична еліта Росії, усвідомлюючи свою цілковиту поразку в Центрально-Східній Європі в 90-х рр., все ж вирішила скористатися перевагами, які може нести Росії вступ цих країн до ЄС, тому значні зусилля були докладені для поживавлення економічної співпраці з регіоном. Особлива увага приділялась питанню збереження енергетичної залежності цих держав та використання у інтересах Росії транзитного статусу багатьох із них.

В той же час Москва розцінює країни Центрально-Східної Європи як джерело негативного прозахідного впливу на країни СНД і прагне нейтралізувати їх вплив поступовим проникненням у економічну та політичну сфери життя. Країни Центральної Європи можуть зайняти антиросійську позицію в Європейському Союзі і щоб цього уникнути Москва намагається посилювати двосторонні відносини з провідними європейськими державами та всіляко зменшувати роль нових членів ЄС у процесі прийняття рішень. В. Путін також використовує політику «поділяй та володарюй». Використовуючи економічні зв'язки та енергетичну залежність країн, Москва всіляко намагається впливати на внутрішньополітичну ситуацію у кожній окремій країні.

Події 2014 р. яскраво продемонстрували розбіжність позицій країн-членів ЄС стосовно оцінки військових дій в Україні та санкцій щодо російських політиків та компаній. Отже, можна зробити висновок про певні успіхи щодо російської економічної політики в цьому регіоні та щодо кризи у відносинах між країнами Центрально-Східної Європи. Після вступу до ЄС, країни перестали діяти одним фронтом,

а приєднання Словаччини до зони євро ще більше посилило розбіжність інтересів між державами. До того ж нові політичні еліти не мали тих особистих зв'язків, які були притаманні лідерам цих держав у 90-х рр.

Література:

1. Трухачёв В. Возвращение Р. Фицо. К власти в Словакии вернулся политик, который хочет дружить с Россией / В. Трухачёв / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті:<http://win.ru/geopolitika/133175625>
2. Чехия и Словакия в XX веке: очерки истории в 2 кн. Кн. 2 / [Ред. кол. Э. Г. Задорожнюк, В.В. Марьина, Е.П. Серапионова]. – М.: Наука, 2005. – 558 с.
3. Cabinet confirms pull-out of Iraq troops in February / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://spectator.sme.sk/articles/view/24915/10/>
4. Moskva pochopila Fica ako spojenca Putina / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті:<http://www.sme.sk/c/3282965/moskva-pochopila-fica-ako-spojenca-putina.html>
5. Póti L. The Rediscovered Backyard: Central Europe in Russian Foreign Policy / László Póti / [Електронний ресурс]. - Режим доступу до статті: http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/coe21/publish/no16_1_ses/06_poti.pdf

Романчук Анна

*студентка спеціальності «Міжнародні відносини»
Національного університету «Львівська політехніка»*

fulloptions94@gmail.com

ГЕОПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Характерною прикладною рисою міжнародних відносин на європейському континенті впродовж двох останніх століть була геополітична конкуренція. Особливого теоретичного розгляду вона набула після того, як шведський політолог Рудольф Челлен увів у науковий обіг термін «геополітика».

Впродовж останніх двадцяти років XIX ст. європейські імперії завоювали 20% поверхні Землі та 10% її населення. Паралельно із боротьбою за території поза межами європейського материка, наприкінці XIX ст. зросли націоналістичні настрої та розпочалось будівництво національних економік в Європі. Спочатку конкуренція між європейськими державами відбувалася тільки на територіях завойованих колоній, але пізніше розпочалось повномасштабне протистояння вже на європейському континенті [4].

Коли прихильники класичної концепції геополітики говорять про її «загибель» в європейському контексті, в регіональній та глобальній політичній системі відбуваються події, які є особливо актуальними для розуміння новітніх геополітичних реалій. У зв'язку з цьогорічними подіями в Україні, багато критиків геополітиків дійшли висновку, що позиція сили все більш актуальна для Європи.

Щоб зрозуміти як геополітична конкуренція серед європейських держав розвивалася останні 200 років, дослідники розглядають ключові події, які оформили геополітику Європи:

- * Віденський конгрес 1815 р., який відновив багатопольярний баланс сил на континенті після закінчення наполеонівських воєн;
- * відставка Отто фон Бісмарка як канцлера Другої Німецької імперії в 1890 році, що призвело до багатопольярності;
- * перемога союзників на території Європи в 1945 р., закінчення Другої Світової війни;
- * Маастрихтський договір 1992 року [4].

Історичний розвиток цих подій розкриває необхідність пошуку нового підходу до сучасної геополітики Європи.

Отже, Віденський конгрес сприяв формуванню балансу сил в Європі після політичних та військових потрясінь Французької революції та наполеонівських воєн. Баланс системи влади був націлений на збереження суверенітету держав шляхом запобігання приходу нового гегемона. Фактично